

10 askelta sateenkaari- perheen kohtaamiseen

Opas lasten ja perheiden kanssa työskenteleville

10 askelta sateenkaariperheen kohtaamiseen

Ammatillisuus

Olet saanut koulutuksessasi ammatillisia välineitä asiakkaiden kohtaamiseen, luottamuksen rakentamiseen ja toimivaan vuorovaikutukseen. Tämän osaamisen soveltaminen on lähtökohta myös sateenkaariperheitä kohdatessasi. Luota itseesi.

Ammattiroolissa on palveltava kaikenlaisia perheitä, jotka tulevat apua, neuvoa tai tietoa hakemaan. Palvelun laatu ei saa uudessa tilanteessa muuttua sinun vakaumuksestasi, näkemyksistäsi tai maailmankatsomuksestasi johtuen.

Palvelu voi kuitenkin olla yhdenvertaisesti hyvää ennakoasenteista tai -näkemyksistä riippumatta, kun ammattilainen säilyttää ammattimaisuutensa koko ajan ja on valmis omaksumaan uutta tietoa.

Sateenkaariturvallisuuden tiedostaminen

Yli 10 prosenttia suomalaisista sateenkaariperheistä on jättänyt käyttämättä jotakin tarvitsemaansa palvelua, koska ovat pelänneet syrjintää – ja huomattavasti suurempi osa tulee palvelujen piiriin pelko takaraivossa.

Yksi tärkeimmistä askeleista sateenkaariperheiden kanssa työskennellessä on sateenkaariturvallisuuden rakentaminen.

Perhe ei saa missään vaiheessa joutua epäilemään saavansa huonoa palvelua tai asiatonta kohtelua esimerkiksi homofobisten tai transfobisten asenteiden takia.

Ei-tietämisen tunnustaminen

Jos et tiedä sateenkaariperheistä mitään tai et ole koskaan kohdannut selaista, on reilua, rohkeaa ja ammattimaista tunnustaa asia suoraan.

Ei-tietämisen tilasta on hyvä edetä kohti uuden oppimista.

Perheillä on suuri ymmärrys sitä kohtaan, että he saattavat olla ensimmäinen sateenkaariperhe, jonka ammattilainen kohtaa.

Tiedon ja kokemuksen puute ei saa kuitenkaan tarkoittaa roolien kääntymistä pälaelleen: apua tarvitsevan perheen ei pidä muuttua ammattilaisen neuvojaksi ja opastajaksi.

Avoimet kysymykset

Kaikissa kohtaamisissa on hyvä antaa asiakkaan kertoa itse tilanteestaan ja perheestään ilman, että kysymyksiin sisään rakennetut oletukset rajaavat kertomisen mahdollisuuksia. ”En tiedä sinusta mitään, kerro minulle”-asenne toimii kaikkien kohdalla, ei ainoastaan sateenkaariperheiden kanssa.

Kysymys ”tuleeko myös lapsen isä neuvolaan” saa naissuhteessa elävässä odottajassa aikaan erilaisen reaktion kuin ”tulitko itseksesi vai onko tulossa vielä muita” tai ”keitä kaikkia perheeseesi kuuluu”.

Sateenkaariperheitä on hyvin monenmuotoisia. Kun olet kohdannut yhden, et voi sanoa kohdanneesi kaikkia.

Aktiivinen kuuntelu

Avoimet kysymykset antavat tilaa kertoa, mutta niiden avulla ei pääse pitkälle, jollei muista aktiivisesti kuunnella vastauksia ja selvittää, mitä niillä tarkoitetaan.

Jos kysyt, keitä asiakkaan perheeseen kuuluu, ja vastaaja alkaa kertoa ystävistään, on kaksi vaihtoehtoista tapaa reagoida:

- voit ajatella, että ihminen on harhautunut aiheesta ja yrittää ohjata keskustelua takaisin aiheeseen eli perheeseen tai
- voit ajatella, että ystävillä on perheenjäsenten kaltainen merkitys voimavarana, arjen apuna ja luotettavana tukiverkostona, jolloin tiedolla voi olla suurta merkitystä sinun työssäsi.

Aktiivinen kuuntelu tarkoittaa pyrkimystä omien ennakko-oletusten unohtamiseen ja sen kuulemiseen, mitä asiakas todellisuudessa yrittää kertoa.

Oikea tieto

Sateenkaariperheiden kohtaamisessa ei välttämättä aina tarvita mitään erityistietoja: korvatulehdus on korvatulehdus, vaikka lapsella olisi kaksi äitiä ja isä pukeutuisi välillä naiseksi. Kaikille perheiden kanssa työskenteleville on kuitenkin hyötyä siitä, että he tuntevat sateenkaariperheiden erityistilanteita.

Tietyille ammattiryhmille, kuten lastenvalvojille, erityistilanteiden tunteminen on välttämätöntä: ilman tietoa esimerkiksi huoltajuutta ja vanhemmuutta koskevasta lainsäädännöstä on riskinä, että ammattilainen antaa vääriä neuvoja.

Jos perhe tulee hakemaan apua kriisitilanteessa, ei ole kohtuullista käyttää perheenjäseniä ammattilaisen kouluttajina. Perustiedot täytyy hakea muualta.

Tietoa löydät nopeasti mm. sivuilta www.sateenkaariperheet.fi

Jos tilanne on kiperä eikä internet tai kirjallisuus auta, voit ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse: info@sateenkaariperheet.fi. Autamme mielellämme.

Normien tiedostaminen ja niistä irtautuminen

Oletuksiin ja kirjoittamattomiin sääntöihin juuttuminen on yksi suurimmista syistä sille, että sateenkaariperheiden ja ammattilaisten väliset kohtaamiset joskus epäonnistuvat.

Kun perhe poikkeaa totutusta, voi ammattilainen joutua muuttamaan työtapojaan tai työpaikkansa käytäntöjä ja ajattelun lähtökohtia.

Esimerkiksi synnytyssairaalassa perhe, jossa lapsella on sekä kaksi äitiä että kaksi isää, voidaan kohdata joko tiukkojen sääntöjen kautta tai kokonaistilanne huomioiden:

- ”Käytäntömme on, että vain yksi tukihenkilö voi olla paikalla synnytyksessä” tai
- ”On tärkeää, että kaikki vanhemmat pääsevät kokemaan lapsensa syntymän, jos ihmismäärä ei haittaa työskentelyä synnytyssalissa”

Normit hallitsevat mielikuviamme perheestä, vanhemmuudesta ja sukulaisuudesta. Sateenkaariperheiden kohtaamisissa vaaditaan välillä erityistä herkkyyttä ja taitoa soveltaa ammattiosaamista uuteen tilanteeseen.

Oman osaamisen tiedostaminen ja siihen luottaminen

Uudessa tilanteessa rautaisimmankin ammattilaisen on mahdollista mennä niin hämilleen, että ammattitaito tuntuu katoavan. Muista, että yhtä lailla kuin jokainen perhe on oman tilanteensa asiantuntija, sinä ammattilaisena olet asiantuntija omalla alallasi.

Ammattitaitoon luottamiseen liittyy myös sateenkaariturvallisuuden rakentaminen:

- Asiakas, joka pelkää joutuvansa syrjityksi, vähättelee helposti ammattilaisen ammattitaitoa esimerkiksi tilanteessa, jossa on eri mieltä ammattilaisen tarjoaman ratkaisun kanssa.
- Perhe, joka luottaa siihen, että ammattilainen pyrkii parhaansa mukaan auttamaan ilman syrjintää tai asenteellisuutta, on valmiimpi kuuntelemaan ammattilaisen näkemyksiä.

9 Uskallus kohdata ja soveltaa

Ammattilaisen tehtävä on soveltaa omaa ammattitaitoaan kunkin asiakas-perheen kohdalla omat ennako-oletuksensa tiedostaen ja niihin kriittisesti suhtautuen. Käytä avoimin mielin niitä osia osaamisestasi, jotka tilanteeseen parhaiten soveltuvat. Myös lomakkeiden täyttämisessä saatat tarvita luovuutta.

Eroauttamisen ammattilainen voi joutua pohtimaan, kuinka neuvoa eroavia tilanteissa, jossa juridinen vanhemmuus ja yksinomainen päätösvalta on vain toisella/ yhdellä vanhemmista. Neuvolan työntekijä voi joutua miettimään, miten perhe voisi alusta asti auttaa lasta muodostamaan suhteen eri osoitteessa asuvaan isäänsä niin, että lapsi voisi jatkossa asua vuoroviikoin isänsä luona.

Perheiden kanssa toimivat voivat joutua kohtaamaan myös työpaikkojensa rakenteisiin liittyviä tilanteita ja tiedotuksen ongelmia, kuten vaikkapa silloin, jos osalla vanhemmista ei ole pääsyä päiväkodin joulu- tai kevätjuhlaan, koska vain kaksi aikuista per perhe mahtuu päiväkodin juhlasaliin.

Sateenkaariperheetkin haluavat lähtökohtaisesti toimia vaikeissa tilanteissa lapsen edun mukaisilla tavoilla. Usein perheet ovat valmiita suuriinkin kompromisseihin, jos lapsen etu niin vaatii.

10 Pyrkimys perheen parhaaseen

Elämän eri vaiheet voivat muokata perhettä ja sen rajoja monenlaisiin suuntiin, mutta ulkopuolelta perheen muuttaminen ei ole mahdollista.

Perhettä voi pyrkiä tukemaan ja auttamaan eteenpäin sen kohtaamisissa haasteissa ja tilanteissa. Osa haasteista saattaa liittyä perhemuotoon tai vanhempien määrään tai sukupuoleen, osa ei.

Kaiken perheiden kanssa tehtävän työn tavoitteen tulee olla se, että perheellä – kaikilla perheenjäsenillä – on mahdollisimman hyvä olla.

Kun työssäsi on keskeisimmällä sijalla pyrkimys perheen parhaaseen riippumatta perhemuodosta tai siitä, millainen oma arvomaailmasi on, on tärkein askel onnistuneeseen kohtaamiseen otettu.

Sateenkaariperheet ovat lapsiperheitä, joissa vanhemmat tai joku vanhemmista kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Perheen aikuisissa saattaa olla siis esimerkiksi homoja, lesboja tai biseksuaaleja, tai transsukupuolisia, transvestiitteja tai transgender-ihmisiä – tai useita näistä.

Sateenkaariperheiden kirjo on laaja: joukkoon mahtuu naisparien ja miesparien perheitä, yksinhuoltaja- ja uusperheitä, ystäväysten perustamia perheitä sekä perheitä, joissa vanhemmuus jaetaan alusta asti kolmen tai neljän aikuisen kesken. Lapset voivat olla saaneet alkunsa kotona tai lapsettomuusklินิกalla, ja monissa perheissä on tietenkin lapsia myös aiemmista suhteista.

Valtaosaa sateenkaariperheistä yhdistää se, että vanhemmuutta ja sen raameja on harkittu tarkkaan. Koska kulttuuristamme puuttuvat lähes kokonaan normit ja roolimallit sateenkaariperheen vanhemmuuksille, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset voivat miettiä keskimääristä vapaammin, millaisessa perhekokonaisuudessa haluavat itsensä nähdä. Näin syntyy myös perhemuotoja, joita valtaväestön keskuudessa ei juuri näy.

Vaikka Suomen laki mahdollistaa nykyään lapsen juridisen vanhemmuuden vahvistamisen myös kahdelle samaa sukupuolta olevalle aikuiselle, jää iso osa sateenkaariperheistä näkymättömiin niin lainsäädännössä kuin tilastoissakin. Suomessa arvioidaan olevan tuhansia sateenkaariperheitä, ja määrä on kasvussa. Perheitä asuu ympäri maan Hangosta Utsjoelle.

www.sateenkaariperheet.fi

www.seta.fi

www.transtukipiste.fi

Sateenkaariperheet^{ry}